

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Сушко Анатолій Іванович, Прохоренко Аліна Марленівна ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РАМКАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ	764
Акімов Андрій Володимирович СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	766
Барасій Віта Юрївна СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКРАТІЇ	768
Білий Веніамін Сергійович ПОЛІТИКА ТА МАСМЕДІА: ВІД «ГАЛАКТИКИ ГУТЕНБЕРГА» ДО МЕДІАТИЗАЦІЇ ДЕБАТІВ.....	771
Возненко Леонід Валерійович ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ	773
Гевелюк Діана Андріївна SOFT POWER ЯК ІНСТРУМЕНТ ІМІДЖУ ДЕРЖАВ.....	774
Железков Андрій Іванович ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	776
Капсамун Олег Георгійович ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ.....	778
Лисянський Павло Леонідович ЦИВІЛЬНИЙ МІЛІТАРИЗМ РФ ЯК ЗАГРОЗА ВИНИКНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ	780
Онищенко Олександр Олексійович ТЕХНОЛОГІЯ «БЛОКЧЕЙН» ЯК ВАЖЛИВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ	782
Римар Богдан Анатолійович СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	784
Саліхов Артем Романович АКСІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ТА ПОСТВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	786
Фартушний Дмитро Сергійович ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР: ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ	788
Чігидін Валерій Вікторович ПАРТІЙНА КОНКУРЕНЦІЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	790
Ястребова Віра Андріївна ІНСПІРОВАНО-ЗОВНІШНІЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ КВАЗІДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ В КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	792

СЕКЦІЯ 20. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ярова Ліліана Вікторівна СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	795
Яковлев Денис Вікторович РОЛЬ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ У СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ	798
Вітовщик Тетяна Сергіївна, Байрук Оксана Ігорівна СТРУКТУРА СПОЖИВЧОГО КОШИКА ЯК ВИХІДНА ТОЧКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ	800
Каретна Ольга Олександрівна ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	804
Прохоренко Євгенія Яківна КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ВІКОВА НЕРІВНІСТЬ»: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД	806
Шмаленко Юлія Іванівна ТОКСИЧНІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ	808
Яковлева Лілія Іванівна ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ЧИННИК ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	811
Яценко Микола Анатолійович МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КІЛЬКІСНИХ ТА ЯКІСНИХ МЕТОДІВ У НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ СТУДЕНТА.....	813
Сафронова Ганна Володимирівна ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ.....	816

2. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення : постанова КМУ № 656 від 11.10.2016 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/780-2016-%DO%BF> (дата звернення: 07.03.2023).

3. Consumer confidence in developed and emerging countries in 2023. URL: <https://www.statistics|1034070\consumer-confidence-developed-emerging-countries>

Ключові слова: споживчий кошик, соціальні стандарти, потреби, складові споживчого кошика.

Keywords: consumer basket, social standards, needs, components of the consumer basket.

Каретна Ольга Олександрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри соціології, кандидат політичних наук, доцент*

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Соціальна стратифікація ієрархічне розташування людей та груп у суспільстві, засноване на різних факторах, таких як багатство, влада та соціальний статус. Вона є фундаментальним аспектом людського суспільства і пронизує більшість суспільств як сучасних, так і традиційних. Соціологи виділяють дві системи ієрархії: закриту та відкриту. Закриті системи допускають незначні зміни у соціальному статусі і зазвичай ґрунтуються на статусі чи рисах характеру, даних при народженні. У них не визнаються переходи між класами та соціальні відносини між ними. Відкриті, засновані на результатах діяльності, дозволяють переміщатися та взаємодіяти між ієрархіями та класами. Такі системи є різноманітними, пропагують певні культурні цінності та формують індивідуальні переконання.

Соціальна стратифікація – риса будь-якого суспільства, і будь-якої держави. Вона показує нерівне становище окремих індивідів, груп у суспільстві, або цілих країн, саме тому можливо виділити глобальні стратифікаційні форми сучасного світу: соціально-економічна, інформаційна та політико-ідеологічна [1, с. 62].

Питання модернізації та трансформації українського суспільства стають предметом дослідження українських науковців у 1990-х рр. З самого початку для них було характерне органічне поєднання теоретичних та емпіричних аспектів дослідження. Це, на думку Є. Борінштейна, дає підстави говорити про формування нового напрямку досліджень [2, с. 14].

З 1991 року українське суспільство знаходиться в умовах перехідного стану. Специфіка еволюції його соціальної структури на сучасному етапі полягає в тому, що чисельність тих індивідів і соціальних груп, які знаходяться на стику різних соціальних класів, не зменшується, а сам процес не стабілізується [3, с. 26]. Соціальна ієрархія сучасного українського суспільства ще не до кінця сформована та вдосконалена. Сьогодні ми спостерігаємо перехід від соціальної структури, в якій статус групи визначається її становищем в ієрархії влади, до нового типу соціальної структури, в якій соціальна ієрархія, а також ієрархія груп та індивідів визначається безліччю факторів і критеріїв.

Соціальна стратифікація українського суспільства суттєво змінилася внаслідок переходу до ринкової економіки. Загалом у процесі ринкової трансформації структура українського суспільства змінилася переважно за рівнем доходів. Більшість населення України стала біднішою, середній клас розмився, а вищий клас став відносно незначним.

За роки незалежності в Україні на одному соціальному полюсі зосередилися істеблішмент, олігархічна буржуазія, вища бюрократія, а на іншому – прошарок дрібних власників – підпри-

ємців, найманих працівників, включаючи бюджетників, а також пенсіонери та безробітні. До них примикають інваліди, «чорнобильці», діти війни, ветерани праці. Між цими діаметральними суспільними полюсами знаходяться нечисленні соціальні утворення представників середнього класу [4].

Д. Видрін і Д. Табачник, аналізуючи стан трансформації українського суспільства, вказують на повільність і непослідовність змін. Причини цього вони бачать у «м'явості становлення громадянського суспільства», відсутності власної політичної еліти. Майбутнє України вчені пов'язують з її євразійською орієнтацією [5].

Трансформацію соціальної структури сучасного суспільства слід аналізувати як поділ щодо однорідного та високоінтегрованого суспільства на численні спільноти та соціальні групи відповідно до їх базових позицій: ідеологічних, політичних, економічних та соціальних. Становлення та розвитку ринкових відносин у країні змінило критерії соціальної стратифікації. Параметри соціальної стратифікації, у яких раніше базувалася соціальна структура радянського суспільства, втратили своє значення. З'явилися абсолютно нові критерії соціальної диференціації, зросло значення владно-управлінської, матеріально-майнової, соціально-професійної та соціально-просторової стратифікації, що виявилось у поляризації та маргіналізації значної частини населення.

Трансформація не має кінцевої мети у тому випадку, якщо вона є результатом природної еволюції або вимушених неочікуваних змін. Інша справа – трансформаційний процес, викликаний реформаторськими чи революційними силами, які заздалегідь окреслюють напрямки соціальних змін та цілі, які мають бути досягнуті [6, с. 27].

Таким чином, можна сказати, що процес трансформації сучасного суспільства суперечить загальній світовій тенденції перетворення соціальної стратифікації у напрямку підвищення добробуту населення та подолання бідності. Якщо Україна справді хоче стати повноцінним членом світової спільноти, вона має відповідним чином реорганізувати свою соціальну структуру.

Список використаних джерел

1. Євтушенко О. Н., Громадська Н. А. Соціальна стратифікація в умовах глобалізації сучасного світу. *Наукові праці [Чорномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Держ. упр.* 2012. Т. 194, вип. 182. С. 60–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2012_194_182_13
2. Поліщук Ю. Соціокультурні трансформації в сучасній Україні як об'єкт дослідження вітчизняних науковців. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.* 2016. Вип. 2. С. 4–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/2016_2_3
3. Романчук О. І. СИСТЕМА, або Де криються причини наших невдач. *Універсум.* 2005. № 7-10. С. 24–30.
4. Барановський Ф., Скорченко Ю. Трансформація українського соціуму: аналіз актуальних проблем. *Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації.* URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/726>
5. Видрін Д. Г., Табачник Д. В. Україна на порозі XXI століття : політ. аспект. Київ : Либідь, 1995. 294 с.
6. Головаха Є. Українське суспільство: шляхи трансформації. *Український соціологічний журнал.* 2016. № 1–2. С. 26–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/_2016_1-2_5

Ключові слова: соціальна стратифікація, трансформація, маргіналізація, модернізація, ідеологія, статус, соціальна структура, соціальний статус.

Keywords: social stratification, transformation, marginalization, modernization, ideology, status, social structure, social status.